ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների նստաշրջանի նյութերի ժողովածու

2(2) 2018

Երևան
2019

Հրատարակության է երաշխավորել Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 26,25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Վիրաբյան

ՊՐԵԶՈՒՄՊՑԻԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 7

Ռոզա Աբաջյան

«ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ» ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՍԵՐՆԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ (1918-1926 ԹԹ.).....42

Տաթևիկ Նահապետյան

ԴԻՄՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՔ 52

Սոսե Բարսեղյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ՝ ՄԱՐԴՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ԵՎ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄՆԵՐ.....63

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 77

Սոսի Ալեքսանյան

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԿՈՂՄԻՑ.....88

Քրիստինե Գաբուզյան

ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ.....101

Արթուր Վարդանյան

ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՏԵՍԱԿ.....122

Եվա Սաղոյան

ԶԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ 137

Ռուբինա Պետրոսյան

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԱՄԱՏԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՑԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆԵՐ (ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ) 153

Սամինե Պետրոսյան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺՆԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈ ԳՏՆՎՈՂ ԳՈՒՅՔԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒՄԸ 178

Աշխեն Սողոմոնյան

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ 192

Էդգար Կարապետյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ԲՌՆԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ, ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՇԱՐԺԸՆԹԱՑԸ ՀՀ-ՈՒՄ 210

Նունե Հայրապետյան

ՄԵԴԻԱՑԻԱՅԻ (ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ) ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ.....222

Լիանա Եդիգարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼԻՍ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՓՈՐՁԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ.....233

Ռոզա Աբրահամյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ԵՎ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ.....247

Սրբուհի Գալյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ.....259

Տիգրան Ղազարյան

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԻ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹ ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....269

Անի Դանիելյան

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....293

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....310

Անի Չիլինգարյան

ՊԱՐՏԱՎՈՐԵՑՄԱՆ ԵՎ ՈՉ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՎԻՃԱՐԿՄԱՆ ՀԱՅՑԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.....327

Լիլիթ Պետրոսյան

«EX OFFICIO» ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ 340

Անի Միքայելյան

ԸՆԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ.....354

Տիգրան Դաղունց

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 370

Տաթևիկ Սարուխանյան

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 386

Գրիգոր Չոբանյան

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԼՈԲԱԼԻԶԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 405

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԼՈԲԱԼԻԶԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

Գրիգոր Չոբանյան[1]

Ժամանակակից աշխարհում հայտնի փաստ է, որ ինքնիշխանությունը (սուվերենություն) պետության անբաժանելի (*sine qua non*) բաղադրիչն է, և պատմականորեն չի եղել ավելի բարձր լիազորություններով օժտված մարմին, քան պետությունն է[2]: Ինքնիշխանությունը միշտ եղել է իրավաբանների միջև վեճերի և հակասությունների առարկա հանդիսացող հայեցակարգ: Տարակարծությունների պատճառները ինքնիշխանության հայեցակարգի ընդարձակ բնույթն ու տարաբնույթ մեկնություններն են, որոնք տրվել են ժամանակի և տարածության մեջ տարբեր իրավիճակներում, թե՛ պետական և թե՛ միջպետական մակարդակներում: Այս հետազոտությունը միտված է վեր հանելու և ուսումնասիրելու պետությունների ինքնիշխանությանն առնչվող մի շարք խնդիրներ, որոնք մասնավորապես հետազոտողների համար հետաքրքրություն են առաջացնում, ժամանակակից աշխարհում միջազգային տնտեսական ինտեգրացիաների համատեքստում:

Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովի կողմից Պետությունների իրավունքների և պարտականությունների հռչակագրի նախագծում (1949 թ.) սահմանվել է, որ պետության բացառիկ հատկանիշն իր անկախությունը կամ ինքնիշխանությունն է, որը պետության կարողությունն է՝ ապահովելու իր բարեկեցությունը և զարգացումը՝ այլ պետության գերիշխանությունից անկախ, պայմանով, որ նա չի խոչընդոտի կամ խախտի այլոց իրավաչափ իրավունքները[3]: ՄԱԿ-ի 1970 թ. հռչակագիրը սահմանում է ինքնիշխանության հիմնական բաղկացուցիչ մասերը՝ բոլոր պետությունները իրավահավասար են, յուրաքանչյուր պետություն օժտված է ինքնիշխանության անկապտելի իրավունքով, յուրաքանչյուր պետություն իրավունք ունի ազատորեն ընտրելու և զարգացնելու իր

---

[1] ԵՊՀ եվրոպական և միջազգային իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտական ղեկավար՝ ի. գ. թ. Վ. Վարդանյան:

[2] Տե՛ս **Christopher L. Blakesley**, The International Legal System: Cases and Materials (University Casebooks) (5th Edition), 1.505, 2006, էջ 79:

[3] Տե՛ս Միջազգային իրավունքի հանձնաժողովի տարեգիրք, 1949, էջ 286:

քաղաքական, սոցիալական, տնտեսական և մշակութային համակարգը:

Ներկայիս գլոբալիզացման պայմաններում ավելի է կարևորվում ժամանակակից իրողությունների լույսի ներքո ինքնիշխանության հայեցակարգի, ինչպես նաև ինքնիշխանության նշված բաղկացուցիչ մասերի վերագնահատման անհրաժեշտությունը: Սակայն մինչ ինքնիշխանության ժամանակակից մարտահրավերները դիտարկելը հարկ է հետադարձ հայացք նետել ինքնիշխանության գաղափարի առաջացման պատմական ակունքներին:

Պատմական ակնարկ: Կարելի է ասել, որ ինքնիշխանության դոկտրինան, ըստ էության, ի հայտ եկավ ժամանակակից պետության և միջպետական հարաբերությունների ծագմամբ[1]:

Որպես պետության տարր՝ ինքնիշխանությունը ծագել է իբրև աբսոլյուտիզմի դոկտրինալ արդարացում[2]: Այսպես՝ Արևմտյան Եվրոպայում՝ արտաքին հարաբերությունների տիրույթում, ինքնիշխանությունը դիմակայում էր միապետության գերակայության ձգտող պապականությանը և կայսրությանը[3]: Ներքին հարաբերություններում ինքնիշխանությունը փորձում էր դիմակայել ֆեոդալ կազմակերպությունների սփռված և ինքնավար իշխանությանը[4]:

Ինքնիշխանության հայեցակարգը, որպես այդպիսին, առաջ եկավ դեռևս տասնվեցերորդ դարում: Այդ հայեցակարգին անդրադառնալիս քաղաքագետները սովորաբար հղում են կատարում Մաքիավելիի (1469-1527), Ժան Բոդենի (1530-96) և Թոմաս Հոբսի (1588-1679) աշխատանքներին[5]: Մաքիավելին առաջ քաշեց այն թեզը, որ պետության լիարժեքությունը պայմանավորված է զինուժի առկայությամբ և պետության ինքնապաշտպանության կարողությամբ: Զարգացնելով այս թեզը՝ նա սահմանեց, որ պետությունն

---

[1] Տե՛ս **Shaw M. N.**, International law. Cambridge, UK, Cambridge University Press, 2008, էջ 21:

[2] Տե՛ս **Miguel de la Madrid H.**, National Sovereignty and Globalization, Houston Journal of International Law, Volume 19, 1997, էջ 554:

[3] Տե՛ս նույն տեղը:

[4] Տե՛ս նույն տեղը:

[5] Տե՛ս **Sabine G.H., Thorson T.L.**, A history of political theory, Dryden Press, 1973 (4th edition), էջ 557:

օժտված է ինքնիշխանությամբ, ինչը թույլ է տալիս պետությանը դառնալ իր տարածքում բացարձակ որոշումներ կայացնող[1]: Իր «Լևիաթան» ստեղծագործության մեջ Հոբսը նշում էր, որ «Սուվերենը պետք է դատավոր լինի թե՛ խաղաղության և թե՛ պաշտպանության, ինչպես նաև.... կարող է անել այն ամենը, ինչ նա նպատակահարմար կգտնի անելու համար....»[2]:

Ինքնիշխանության գաղափարն առաջին անգամ համակարգված կերպով վերլուծվեց Ժան Բոդենի «Վեց գիրք պետության մասին» (1576 թ.) երկում[3]: Բոդենը նշում էր հիմնական «ինքնիշխանության նշանները», որոնք էին իրավաստեղծությունը, պատերազմ և խաղաղություն հայտարարելը, դատավորներ նշանակելը, ներում շնորհելը, դրամ հատելը, հարկեր սահմանելը[4]: Բոդենը, ով առաձնակի ընդգծում էր պետությունում սուվերեն իշխանության անհրաժեշտությունը, պնդում էր, որ սուվերենը չի կարող կաշկանդվել իր կողմից ստեղծված օրենքներով. նա ենթակա է բնական օրենքներին[5]: Այստեղ հարկ է նշել այն փաստը, որ սեփական օրենքներով չկաշկանդվելը դեռևս չի նշանակում, որ օրենք սահմանողը կարող է անել այն ամենը, ինչ կկամենա անել այլ պետություններին՝ թ՛ե իրավունքի և թ՛ե քաղաքականության տեսանկյունից: Երբ միջազգայնագետներն ասում են, որ պետությունն ինքնիշխան է, այն, ինչ նրանք իսկապես նկատի ունեն, անկախությունն է, այն է՝ այլ պետությունից կախվածության բացակայությունը[6]:

---

[1] Տե՛ս նաև **Ronald A. Brand**, External Sovereignty and International Law, Fordham International Law Journal, Volume 18, Issue 5, 1994, էջ 1689:

[2] Տե՛ս **Hobbes T. & Curley E. M.** (1994), Leviathan: With selected variants from the Latin edition of 1668, Indianapolis: Hackett Pub. Co.:

[3] Տե՛ս **Shaw M. N.**, International law, Cambridge University Press, 2003, էջ 21:

[4] Տե՛ս նաև **Thomas Hobbes,** Leviathan, ed. Richard Tuck, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, ch. 18:

[5] Տե՛ս **Gardot A.** , "Jean Bodin – Sa Place Parmi les Fondateurs du Droit International," 50 HR, 1934, էջ 549: Տե՛ս նաև **Meron T.**, The Authority to Make Treaties in the Late Middle Ages, 89 AJIL, 1995, էջ 1:

[6] Տե՛ս նաև **Lauterpacht H.**, Recognition of States in International Law', 53 Yale Law Journal, 1944, էջ 389. հասանելի է հետևյալ հղումով՝ http://digitalcommons.law.yale.edu/ylj/vol53/iss3/1:

16-րդ դարի վերջում եկեղեցու հեղինակությունն անկում ապրեց, ինչը հանգեցրեց աշխարհիկության բացարձակությանը: Եվրոպայում արյունալի Երեսնամյա պատերազմը ավարտվեց 1648 թ. Վեսթֆալյան համաձայնագրով, որով ճանաչվեց պետության ինքնիշխանությունը[1]: Սակայն Վեսթֆալյան համաձայնագրի շրջանակներում ճանաչված պետությունների ինքնիշխանության էությունը, ինչպես ներկայացվում է սույն հոդվածում, էական փոփոխությունների ենթարկվեց ժամանակի ընթացքում:

Լիբերալ և ժողովրդական հեղափոխությունները, որոնք տեղի ունեցան տասնութերորդ դարում՝ ոգեշնչված հիմնականում Անգլիական սահմանադրական համակարգից, քաղաքական լեգիտիմության աղբյուրը դարձրին մարդկանց կամ ժողովրդին՝ սահմանելով, որ միայն ժողովրդական կամքը կամ համաժողովրդական կոնսենսուսը կարող է սահմանել օրինական քաղաքական իշխանություն[2]: Իր «Հասարակական դաշինք»[3] աշխատության մեջ Ռուսոն առաջ է քաշում այն գաղափարը, որ ժողովուրդն ինքնիշխան է, նրա իշխանությունն անօտարելի ու անբաժանելի է, օրենսդիր իշխանությունը պատկանում է և կարող է պատկանել միայն ժողովրդին: ԱՄՆ-ի Սահմանադրության հիմնադիրները, որոնք առաջնորդվում էին համանման մոտեցմամբ, հանդես եկան առաջարկությամբ, որի համաձայն՝ վերջնական ինքնիշխանությունը պատկանում է ժողովրդին, իսկ վերջինս էլ տարբեր պարտականություններ է պատվիրակում այլ մարմինների, այդ թվում՝ ֆեդերալ և նահանգային իշխանություններին[4]: Ֆեդերալ և նահանգային իշխանություններն իրենց հերթին, ինչպես նշվում էր դատավոր

---

[1] Տե՛ս **Watson A.,** "Westphalia: an Anti-Hcgimonial Commonwealth of States" in The Evolution of International Society. A Comparative and Historical Analysis, 1992, էջ 188:

[2] Տե՛ս **Edmund S. Morgan**, Inventing the People: The Rise of Popular Sovereignty in England and America 17, 1988, էջ 39, 47, 49:

[3] Տե՛ս **Rousseau, Jean-Jacques**, The Essential Rousseau: The Social Contract, Discourse on the Origin of Inequality, Discourse on the Arts and Sciences, The Creed of a Savoyard Priest, New York, New American Library, 1974:

[4] Տե՛ս ԱՄՆ Սահմանադրություն, հոդված I, § 8: Տե՛ս նաև **James Madison**, Federalist No. 39, titled "The conformity of the Plan to Republican Principles", the thirty-ninth of The Federalist Papers, published on January 18 1788:

Քենեդիի կողմից «The U.S. Term Limits» գործում, «կիսում են ինքնիշխանության ատոմները» նահանգային և պետական կառավարությունների միջև[1]: Այս գաղափարն արտացոլվեց ԱՄՆ-ի Սահմանադրությունում[2]:

Շվեյցարացի իրավաբան Վատելը (1714-67) իր «Մարդու իրավունքներ» (Droit des Gens) աշխատության մեջ, անդրադառնալով պետությունների իրավահավասարության տեսությանը, հռչակեց, որ փոքր հանրապետությունը պակաս ինքնիշխան չէ, քան ամենահզոր թագավորությունը, ինչպես թզուկը նույնքան մարդ է, որքան հսկան[3]: Սակայն պետք է նկատել, որ ժողովրդական ինքնիշխանության (popular sovereignty), պետությունների իրավահավասարության և չմիջամտելու սկզբունքները գործնականում հաճախ խախտվում են պետությունների կողմից: Այստեղ հարկ է հիշել օրուելյան արտահայտությունից այն, որ «չնայած որ բոլոր կենդանիները հավասար են, կան կենդանիներ, որոնք ավելի հավասար են, քան մնացածը»[4]:

Քսաներորդ դարի քաղաքական նոր մարտահրավերների հետևանքով ի հայտ եկավ մի նոր քաղաքական միավոր, այն է՝ Եվրոպական միությունը, որը նույնպես ձևափոխեց ինքնիշխանությանը վերաբերող ավանդական պատկերացումները: Ինչպես նշում են շատ հեղինակներ, եվրոպական համայնքի պետությունները փոխանակեցին ավելի քիչ ինքնիշխանություն ավելի մեծ անվտանգության և բարգավաճման համար: Ինքնիշխանությանը վերաբերող մոտեցումները լայն քննարկումների առարկա դարձան քսաներորդ դարում Սակագների և առևտրի մասին ընդհանուր համաձայնագրի (GATT), ՄԱԿ-ի՝ Տնտեսության և զարգացման կոնֆերանսի, Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և Համաշխարհային բանկի հիմնման շրջանակներում:

---

[1] Տե՛ս U.S. *Term Limits, Inc. v. Thornton*, 514 U.S. 779, 838 (1995) (Kennedy, J., concurring):

[2] Տե՛ս, օրինակ, ԱՄՆ-ի Սահմանադրություն, հոդվ. I, § 8, 10:

[3] Տե՛ս **Nussbaum A.**, A Concise History of the Law of Nations Pp. xi, 361, New York, The Macmillan Company, 1947, էջ 156–64: Տե՛ս նաև **Onuf N.**, Civitas Maxima: Wolff, Vattel and the Fate of Republicanism, 88 AJIL, 1994, էջ 280:

[4] Տե՛ս **Griffin John and George Orwell**, Animal Farm, George Orwell. Harlow: Longman, 1989, Print., Ch. 10, էջ 112:

Քսաներորդ դարում՝ Վերսալյան հաշտության պայմանագրի համաձայն ստեղծված համակարգի ձախողումից հետո ի հայտ եկած տնտեսական և քաղաքական միավորների ստեղծմամբ ավելի հաճախ էին վեր հանվում հետևյալ հարցադրումները. միանալով որոշակի տնտեսական կամ քաղաքական միավորի՝ պետությունը չի՞ զիջում իր ինքնիշխանությունը, և սա ինքնին չի՞ հանգեցնում ինքնիշխանության քայքայմանը: Այս կապակցությամբ հարկ է հիշել 1923 թ.-ին Ուիմբլդոնի գործը, որտեղ Միջազգային արդարադատության մշտական պալատը (PCIJ) նշեց հետևյալը. «Դատարանը բացառում է որևէ պայմանագրի կնքում, որով պետությունը կատարել կամ խուսափել է որևէ արարքի կատարումից, որը կմերժի իր ինքնիշխանությունը….: Միջազգային կապերին ներգրավվելու իրավունքը ինքնիշխանության տարր է»[1]:

Քսանմեկերորդ դարում աշխարհաքաղաքական զարգացումները հանգեցրին նրան, որ պետության գործողություններն այլևս անձեռնմխելի չեն միջազգային հսկողությունից կամ անգամ սանկցիաներից: Մեխանիզմներ են ստեղծվել, որոնց միջոցով սուվերենն իր գործողությամբ պիտի հաշվետու լինի միջազգային նորմերին՝ առանց այդ նորմերին ուղղակի համաձայնություն չտալու միջոցով պատասխանատվությունից խուսափելու հնարավորության:

Ոմանք վախեցած են այս զարգացումներից, և նրանք այս ամենն անվանում են «ինքնիշխանության զիջում»[2]: ԱՄՆ-ում նշվածի առնչությամբ վեճ տեղի ունեցավ ոչ վաղ անցյալում Ուրուգվայի շրջանի համաձայնագրերը իմպլեմենտացնելու որոշման շրջանակներում: Իսկ բոլորովին վերջերս՝ 25.10.2018 թ.-ին, ԱՄՆ-ի նախագահ Դոնալթ Թրամփը ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայում իր ունեցած ելույթի ժամանակ նշեց հետևյալը. «Մենք մերժում ենք գլոբալիզմի գաղափարը և ընդունում ենք պատրիոտիզմի (հայրենասիրության) դոկտրինան»[3]:

---

[1] Տե՛ս *Wimbledon case*, PCIJ, series A, № 1, 25: Տե՛ս *I. v. Münch*, The Wimbledon, EPIL 2, 1981, էջ 293-6:

[2] Տե՛ս, օրինակ, **Malcolm Rifkind**, Britain and Europe: Conceding Sovereignty, The Round Table, 2013, 102:3, էջ 291-293:

[3] Տե՛ս **Alex Ward**, We reject the ideology of globalism and accept the doctrine of patriotism. հասանելի է հետևյալ հղումով՝ https://www.vox.com/2018/9/25/17901082/trump-un-2018-speech-full-text :

Պետության ինքնիշխանության մարտահրավերները: Ներկայումս շատ խնդիրներ կան, որոնք մարտահրավեր են նետում պետության ինքնիշխանությանը: Հենց այս խնդիրներն էլ ստիպում են մտորել այն հարցի շուրջ, թե արդյոք ժամանակակից պետությունները ներկայիս համաշխարհային գլոբալիզացման պայմաններում կանգնե՞լ են ինքնիշխանության կորստի ռիսկի առջև:

Այսպես, օգտվելով նաև ինքնիշխանության մարտահրավերների՝ Դավիթ Հելդի[1] կատարած դասակարգումից, կարելի է առանձնացնել հատկապես ինքնիշխանությանն առնչվող հետևյալ հիմնախնդիրները՝ ա) համաշխարհային տնտեսությունը, բ) համաշխարհային քաղաքականությունը, գ) միջազգային կազմակերպությունները, դ) ներքին քաղաքականության ավարտը (the end of domestic policy):

Համաշխարհային տնտեսությունը: Տրանսպորտի և կապի ոլորտներում գրանցված տեխնոլոգիական զարգացումները քայքայում են պետությունների տարածքների սահմանագծերը, որոնք պարտադիր պայման են ինքնավար ազգային քաղաքականություն ունենալու համար: Պետություններն այժմ ավելի են մտահոգված իրենց դերով՝ որպես գլոբալ շուկայի դերակատարներ, որպեսզի պաշտպանեն իրենց ազգային տնտեսական բարեկեցությունը: Նրանք ավելի քիչ են մտահոգվում քաղաքական ինքնիշխանությամբ և պաշտպանությամբ, քան ավելի վաղ ժամանակներում: Անգամ այն դեպքում, երբ կորպորացիաներն ունենում են հստակ ազգային հիմք, նրանց շահը նախ և առաջ գլոբալ շահութաբերությունն է: Բազմաթիվ գործոններ կան, որոնք դժվարացնում են սեփական տնտեսական կարգի հաստատումը, հատկապես՝ տնտեսապես թույլ պետությունների համար: Օրինակ՝ Արժույթի միջազգային հիմնադրամն իր կառուցակարգային կարգավորիչ ծրագրերով իր կողմից տրամադրված վարկերի համար պետությանը պարտադրում է որոշակի պայմաններ, մասնավորապես՝ պետական ծախսերի կրճատում, սոցիալական ծրագրերի սուբսիդավո-

[1] Տե՛ս **Held David**, Political Theory of Modern State, Polity Press in association Blackwill Publishers Limited, 1995, Cambridge, էջ 228-237:

ռում և արժույթի արժեզրկում՝ այդպիսով վերահսկելով տնտեսապես թույլ պետությունների քաղաքականությունը[1]:

Չնայած նրան, որ պետական մարմինների գործունեության ավանդական բաժանումը դժվարությամբ է դիմակայում գլոբալիզացման, ինչպես նաև աշխատանքի և կապիտալի շարժունակության մարտահրավերներին, այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ վերոնշյալ մարտահրավերներից ոչ մեկը պետականորեն թերևս չի ազդարարում տնտեսական կարգավորումների ավարտը[2]:

Համաշխարհային քաղաքականությունը: Ինքնիշխանությանն առնչվող հիմնախնդիրները դիտարկելիս չենք կարող անմասն մնալ համաշխարհային քաղաքականությունից և պետությունների ինքնիշխանության վրա քաղաքական ազդեցություններից: Այսպես՝ Սառը պատերազմի տարիներից, երբ աշխարհում էլ ավելի ընդգծվեց քաղաքական բևեռացումը, ավելի ակնհայտ էր դառնում իրենց քաղաքական խմբավորումներում ընդգրկված պետությունների որոշումների վրա ԽՍՀՄ-ի և ԱՄՆ-ի ունեցած ազդեցությունը: Չնայած նրան, որ Սառը պատերազմից մինչև այժմ աշխարհը շատ ավելի բազմաբևեռ է դարձել, և երբեմնի հեգեմոն պետությունները այլևս ունեն ծանրակշիռ մրցակիցներ, հարկ է նշել, որ այդ պետությունների և վերջիններիս կողմից ստեղծված քաղաքական խմբավորումների որոշումներն էապես ազդում են տնտեսապես ավելի թույլ զարգացած պետությունների քաղաքական որոշումների վրա[3]: Այս իրողությունը, իհարկե, չի կարող իր ազդեցությունը չունենալ պետությունների ինքնիշխանության վրա:

Միջազգային կազմակերպությունները: Տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրացիոն կազմակերպությունները՝ որպես վերազգային կազմակերպություններ, նոր դեր ունեն՝ ուղղակիորեն և նշանակալիորեն ներգործելով անձանց, կազմակերպությունների և այլ մարմինների իրավունքների ու պարտականությունների

---

[1] Տե՛ս **Camilleri J. A. and Falk J.**, The End of Sovereignty: The Politics of a Shrinking and Fragmentary World, Edward Elgar, England, 1992, էջ 148:

[2] Տե՛ս **Trachtman Joel P.,** Cyberspace, Sovereignty, Jurisdiction, and Modernism, Indiana Journal of Global Legal Studies, vol. 5, № 2, 1998, էջ 564:

[3] Տե՛ս **Adrian Kuah**, Sovereignty and The Politics of Identity in International Relations, Institute of Defence and Strategic Studies Singapore, 2003, էջ 15:

վրա[1]: Թվում է, թե քաղաքակրթությունը այժմ մուտք է գործում մի ժամանակաշրջան, որում պետությունները միջազգային իրավունքի միակ հիմնական սուբյեկտները չեն և այլևս ամբողջությամբ սուվերեն չեն[2]: Բազմազգ կազմակերպությունների նոր ձևերի ստեղծմամբ, այդ կազմակերպությունների գործունեության շրջանակներում կոլեկտիվ որոշումների կայացմանը պետությունների միջկառավարական և այլ մարմինների ներգրավմամբ նույնպես ձևափոխվել է պետության ինքնիշխանության գաղափարը: Եվրոպական միությունը այս իրողության վառ պատկերն է: Եվրոպական միությունը դասական միջազգային կազմակերպություն է, կամ, ինչպես նշվել է Սաբին Սորուգերի կողմից, «Եվրոպան ո՛չ պետություն է, ո՛չ միջազգային կազմակերպություն, ո՛չ էլ կայսրություն»[3]:

Ներքին քաղաքականության ավարտը: Ժամանակակից աշխարհում ներքին և արտաքին քաղաքականության միջև տարբերակումը երբեմն դժվար է դառնում: Այսպես՝ Սառը պատերազմի բարձրացրած քաղաքական սպառնալիքների ալիքը չէր ճանաչում տարածքային սահմաններ: ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում յուրաքանչյուր անդամ-պետության ներքին կայունությունը դարձել է բոլոր անդամ-պետությունների մտահոգությունը. այն համարվում է դաշինքի քաղաքական և ռազմական համախմբվածության կենսական պայման:

Տնտեսական գլոբալիզացման ուժերն[4] իրենց հերթին նույնպես մարտահրավեր են նետում սուվերեն պետությունների շրջանում պետության լիազորությունների ավանդական բաշխմանը: Ավանդաբար պետությանն ընձեռված կարգավորիչ լիազորությունները

---

[1] Տե՛ս **Christopher L. Blakesley**, The International Legal System: Cases and Materials (University Casebooks) (5th Edition), 2006, էջ 79:

[2] Տե՛ս նույն տեղը:

[3] Տե՛ս **Sabine Saurugger and Fre՛de՛ric Me՛rand**, Does European Integration Theory Need Sociology?, Institut d'e՛tudes politiques de Grenoble, Institut universitaire de France, BP 48, F-38040 Grenoble, Cedex 9, France, էջ 319-320:

[4] Ընդհանուր տեղեկության համար տե՛ս **David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt Jonathan Perraton,** Global Transformations. Politics, Economics and Culture, Cambridge, Polity Press, 1999:

փոխանցվում են այլ մակարդակների[1]: Որոշ լիազորություններ փոխանցվում են վերազգային մակարդակի, քանի որ պետությունները միացել են միջազգային պայմանագրերի, որոնք միտված էին անդրազգային գործունեությանն անդրադառնալուն[2]: Որոշ լիազորություններ էլ շնորհվել են մասնավոր կազմակերպությունների[3] և տարբեր երկրներում պետական մակարդակով ստորաբաժանումների միջև ձևավորված ոչ պաշտոնական ցանցերի[4]:

<u>Ժամանակակից ինքնիշխանությունը Եվրոպական միության շրջանակներում:</u> Սպասելի է, որ վերպետական կազմակերպության, օրինակ՝ ԵՄ-ին անդամակցելուց հետո պետության ինքնիշխանության հարցը դրվում է լուրջ քննարկումների հարթակ և տարբեր հակասական եզրահանգումների տեղիք է տալիս:

Եվրոպական տնտեսական համագործակցության դիրքորոշումը ազգային ինքնիշխանության հարցում ձևավորվեց 1963 թ. փետրվարի 15-ին Եվրոպական համագործակցության արդարադատության դատարանի (Court of Justice of the European Communities) կայացրած որոշմամբ. «Եվրոպական տնտեսական համագործակցությունը նոր իրավակարգ (legal order) է սահմանում միջազգային իրավունքում, որի օգտին պետությունները սահմանափակում են իրենց ինքնիշխան իրավունքները, սակայն սահմանափակ ոլորտներում, և որի առարկան ներառում է ոչ միայն անդամ պետությունները, այլև նրա քաղաքացիներն»[5]: Նշված մեկնաբանությունը ընդունվել է անդամ պետությունների կողմից:

---

[1] Ընդհանուր տեղեկության համար տե՛ս **Jessica T. Mathews**, Power Shift, Foreign Affairs, Jan./Feb. 1997:

[2] Տե՛ս **Paul B. Stephan**, The New International Law-Legitimacy, Accountability, Authority, and Freedom in the New Global Order, 70 U. COLO. L. REV. 1555, էջ 1556-61 (1999):

[3] Տե՛ս **Trachtman Joel P.,** Cyberspace, Sovereignty, Jurisdiction, and Modernism, Indiana Journal of Global Legal Studies, vol. 5, № 2, 1998, էջ 580:

[4] Տե՛ս **David Zaring**, International Law by Other Means: The Twilight Existence of International Financial Regulatory Organizations, 33 TEX. INT'L L. J. 281, 1998:

[5] Տե՛ս Judgment of the Court of 5 February 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Netherlands. Case 26-62:

Պետք է նկատել, որ նշված որոշմամբ խոսվում է ոչ թե ինքնիշխանության սահմանափակման, այլ «ինքնիշխան իրավունքների» սահմանափակման մասին:

Նեիլ մակ Քորմիքը պնդում էր, որ Եվրոպական տնտեսական համագործակցությունում ոչ մի պետություն չունի այնպիսի դիրք, որով կկարողանա թե՛ քաղաքական և թե՛ իրավական առումով ինքնուրույն իրացնել ցանկացած լիազորություն, հետևապես անդամ պետությունները «չեն կարող այլևս համարվել սուվերեն պետություններ»[1]: Զարգացնելով իր պնդումը՝ նա նշում է, որ բացարձակ կամ միատարր ինքնիշխանությունն ամբողջովին բացակայում է Եվրոպական տնտեսական համագործակցության իրավական և քաղաքական տիրույթում՝ պայմանավորված այն բանով, որ ո՛չ քաղաքականապես և ո՛չ էլ իրավական առումով որևէ անդամ պետություն իր ներքին գործերում չունի բացարձակ իշխանություն[2]:

Արձագանքելով վերջին պնդումներին՝ **անհրաժեշտ է հստակ տարբերակում մտցնել իրավասության և ինքնիշխանության միջև**: Իրավասությունը կարող է սահմանափակվել, ինքնիշխանությունը՝ ոչ: Ինքնիշխան լիազորությունները պատկանում են բնակչության բացարձակ իշխանությանը, և հենց այս սուվերեն իշխանության շնորհիվ անդամ պետությունը կարող է դուս գալ ԵՄ-ի կազմից: Ինչպես ասվում է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դատարանի վճիռներից մեկում, անդամ պետության ինքնիշխանությունն է, որ սահմանում է ԵՄ-ի իրավասությունները[3]:

Ինքնիշխանության քայքայման դեմ փաստարկներ կարող են գտնվել ազգային սահմանադրական դատարանների որոշումներում: Չնայած նրան, որ ազգային դատարանները հիմնականում ընդունում են ԵՄ-ի իրավունքի գերակայության սկզբունքը[4],

---

[1] Տե՛ս **Neil MacCormick**, Beyond the Sovereign State, Modern Law Review 56 (1993), էջ 16:

[2] Տե՛ս **Neil MacCormick**, Questioning Sovereignty: Law, State, and Nation in the European Commonwealth, Oxford, Oxford University Press, 1999, էջ 132:

[3] Տե՛ս *BVerfG*, Judgment of the Second Senate of 30 June 2009 - 2 BvE 2/08 - paras. (1-421):

[4] Սա Իտալիայի Սահմանադրական դատարանի՝ Costa v. ENEL գործով կատարած եզրահանգումն է, երբ դատարանը մերժեց ԵՄ-ի իրավունքի

նրանք պահում են հիմնական սահմանադրական իրավունքների պահպանման անհրաժեշտության տեսանկյունից ԵՄ-ի իրավասության սահմանները որոշելու կարողությունը[1]: Այս առումով ամենաակտիվը եղել է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության Սահմանադրական դատարանը, որը 1970 թ.-ից սկսած սահմանել է, որ ԵՄ-ը սուվերեն պետությունների կոնֆեդերացիա է և հետևապես ինստիտուտ է, որի կառավարական կարգավորումները չեն ազդում ինքնիշխանության վրա[2]: Գերմանիայի սահմանադրությունը սահմանում է, որ Դաշնային Հանրապետությունը «ժողովրդավարական և սոցիալական դաշնային պետություն է», որում «բոլոր պետական իշխանությունները բխում են ժողովրդից», և իշխանությունն իրականացվում է ընտրությունների միջոցով[3]:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանը նույնպես անդրադարձ է կատարել վերպետական միջազգային կազմակերպությանն անդամակցելու հետևանքով պետության ինքնիշխանությանն առնչվող հիմնախնդրին: Այսպես՝ ՀՀ Սահմանադրական դատարանն իր՝ Մինսկում ստորագրված «ՀՀ՝ «Եվրասիական տնտեսական միության մասին» 2014 թվականի մայիսի 29-ի պայմանագրին միանալու մասին» պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով 2014 թվականի հոկտեմբերի 10-ին կայացրած որոշմամբ անդրադարձ է կատարել, ի թիվս այլոց, միջազգային համագործակցության ձևերի ու մեխանիզմների համապատասխանությանը մասնակից պետությունների ինքնիշխանության, իրավահավասարության և գործակցության փոխշա-

---

առաջնայնության սկզբունքը (principle of priority of EU law): Սակայն Արդարադատության եվրոպական դատարանի (European Court of Justice) որոշմամբ Իտալիայի ՍԴ-ն վերանայեց իր որոշումը:

[1] Տե՛ս **Monica Claes**, The National Courts' Mandate in the European Constitution, Oxford, Hart, 2006:

[2] Տե՛ս, օրինակ, *IHT v. Einfuhr und Vorratsstelle far Getreide aund Futtermittel* [1974] 2 CMLR 540: Տե՛ս նաև **Dieter Grimm**, The Role of National Constitutions in a United Europe, in Grimm, Constitutionalism: Past, Present and Future, Oxford, Oxford University Press, 2016, ch.13:

[3] Տե՛ս Գերմանիայի Սահմանադրություն, հոդվ. 20:

հավետության սկզբունքներին[1]: Այսպես՝ ՀՀ Սահմանադրական դատարանը նշել է, որ պետական ինքնիշխանությունը չի ենթադրում իշխանության բացարձակ անսահմանափակություն, և, ՀՀ Սահմանադրության նախաբանում հավաստելով իր հավատարմությունը համամարդկային արժեքներին, սահմանադրական կարգի հիմունքներով արտաքին քաղաքականության իրականացման հիմքում դնելով միջազգային իրավունքի սկզբունքներն ու նորմերը, իրավական, ժողովրդավարական պետության կայացման գործում գերակայությունը վերապահելով միջազգային իրավունքին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությունը որևէ սահմանափակում չի նախատեսում միջազգային ու տարածաշրջանային համագործակցության և այն ապահովող կառույցների իրավաչափ գործունակության ապահովման հարցերում:

Նույն որոշմամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանը նշել է, որ Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ որևէ վերպետական մարմնի կողմից ընդունված ցանկացած որոշում, որը չի համապատասխանում սահմանադրական հստակ պահանջներին, կիրառելի չէ Հայաստանի Հանրապետությունում, իսկ այդ պահանջների պահպանման պարագայում Հայաստանի Հանրապետության կողմից այս կամ այն տարածաշրջանային կամ միջազգային կազմակերպության հետ գործակցությունը սահմանադրականության խնդիր չի կարող առաջացնել:

Անկախ ինտեգրացիոն գործընթացների շրջանակներում ինքնիշխանությանն առնչվող հիմնախնդիրների վերաբերյալ տարաբնույթ մեկնաբանություններից՝ պետք է նշել, որ պետությունները համաձայնում են պատվիրակել իրենց համապատասխան լիազորությունների մի մասը միայն այն դեպքում, երբ հանգում են այն եզրակացությանը, որ դա շահավետ և անհրաժեշտ կլինի իրենց ազգային (պետական) շահերին:

Ամփոփելով հարկ է նշել, որ ինքնիշխանության գաղափարը զարգացել է պետությունների և միջազգային հարաբերությունների զարգացման հետ, և այն պետք է հարմարեցվի տարբեր մակարդակներում ծագող ժամանակակից մարտահրավերներին: Միջազգային իրավունքի զարգացումը 21-րդ դարում պետք է բնորոշվի

[1] Տե՛ս https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docID=93758:

ինքնիշխանության գաղափարի զարգացման շարունակականությամբ: Ինքնիշխանության հայեցակարգի փոփոխությունները վերլուծելու համար հարկ է վերանայել հայեցակարգը և նրա փոփոխությունները ժամանակի ընթացքում: Այս վերանայմամբ և 21-րդ դարի միջազգային իրավունքում կարևոր զարգացումների ուսումնասիրությամբ ինքնիշխանության ժամանակակից հասկացության վերաձևակերպման անհրաժեշտություն է առաջանում, ինչն էլ իր հերթին վերահաստատում է այն գաղափարը, որ միջազգային իրավունքը պետք է լինի այնքան ժամանակակից, որքան այն փոփոխական աշխարհը, որում ապրում ենք:

СУВЕРЕНИТЕТ ГОСУДАРСТВ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Григор Чобанян
Аспирант юридического факультета ЕГУ

Данная статья посвящена определению понятия «государственный суверенитет» в контексте современных интеграционных процессов. В статье рассматривается историческая эволюция государственного суверенитета. Мы предприняли попытку показать изменение концепции в разные исторические периоды, рассмотреть современные вызовы государственного суверенитета, проанализировать опыт Европейского Союза в контексте концепции современного государственного суверенитета, указать различия между понятиями «суверенитет» и «суверенные полномочия». В частности, в результате исследования мы пришли к выводу, что суверенные полномочия могут быть делегированы наднациональным организациям, но суверенитет не может быть делегирован. Сделанные нами выводы подтверждаются решениями суда.

THE SOVEREIGNTY OF STATES IN THE CONTEXT OF MODERN GLOBALIZATION

Grigor Chobanyan,
YSU Faculty of Law, PhD Student

The article is devoted to the concept of state sovereignty in the light of contemporary integration processes. The article discusses the historical evolution of the state sovereignty. It tries to show the modification of the concept during the different historical periods. The article addresses the contemporary challenges of state sovereignty and highlights the example of European Union in the contexts of modern state sovereignty concept. The article stresses that there is an important difference between the notions of sovereignty and sovereign powers. Particularly, it is underlined in this article that sovereign powers may be derogated to supernational organizations, nevertheless, sovereignty may not be derogating. The article proves this conclusion among others by judicial decisions.

Բանալի բառեր ՝ *պետությունների ինքնիշխանություն, գլոբալիզացիա, ինքնիշխանության մարտահրավերները, ինքնիշխանության էվոլյուցիա, ինքնիշխան լիազորություններ, ինքնիշխան լիազորությունների պատվիրակում, պետության ժամանակակից ինքնիշխանություն:*

Ключевые слова: *государственный суверенитет, глобализация, вызовы суверенитета, эволюция суверенитета, суверенные полномочия, делегирование суверенных полномочий, суверенитет современного государства.*

Keywords: *state sovereignty, globalization, challenges of sovereignty, evolution of sovereignty, sovereign powers, delegation of sovereign powers, contemporary state sovereignty.*